

دست‌های خالی تلویزیون در محرم ۹۵

سیما بر مدار «مناسبت»

علفنی از سربال شب دهم

شرق: در سال‌های دور که تعداد شبکه‌های تلویزیون این‌قدر زیاد نبود، ساخت سریال‌های مناسبتی تعریف مشخصی نداشت. رفته‌رفته ساخت این سریال‌ها تبدیل به یک سنت شد، اطلاق عنوانی خاص به برخی مجموعه‌ها بخشی از ماجرای مناسبت‌ها در رسانه ملی است و بخشی دیگر این ماجرا اصرار مدیران این رسانه در تهیه و تولید این‌گونه سریال‌ها و برنامه‌ها در زمان کوتاهی مانده به آنتن، نبود برنامه‌ریزی مشخص برای ایام و مناسبت‌های خاص ازسوی مدیران تلویزیون، به شرایط اقتصادی نامطلوب تلویزیون مرتبط دانسته می‌شود، این در حالی است که کمیت سریال‌سازی در تلویزیون مدت‌هاست بر کیفیت سایه انداخته و به نظر می‌رسد نمی‌توان تنها نبود بودجه کافی را دلیل اصلی افت سریال‌سازی

نگاهمان را به سریال‌های مناسبتی تغییر دهیم

کمی متفاوت است و برحسب ضرورت پخش در مناسبتی خاص، برنامه‌ریزی ساخت سریال نیز متفاوت است و گاهی حتی باید با شتاب، کاری را آماده کرد و بسیاری از معادلات در این شتاب قربانی می‌شود و باید از نکاتی که ربط مستقیمی به کیفیت دارد گذشت. درباره سریال‌هایی که در ایام محرم پخش شده‌اند تصور می‌کنم تا به امروز سربال «شب دهم» از جمله سریال‌هایی بوده که مخاطبان بسیاری داشته و حاصل مجموعه نیز راضی‌کننده بوده است. قطعاً در موفقیت این اثر، عوامل مختلفی مثل کیفیت متن، کارگردانی، بازیگران و... دخیل هستند و با قراردادن تمامی این عوامل در کنار هم می‌بینیم که قطعاً حاصل این مجموعه نمی‌توانست چیزی جز این باشد. اما درباره سریال‌سازی در ایام مذهبی معتقدم که بهتر است قبل از آغاز کار، عنوانی برای مجموعه در نظر گرفته نشود، به این معنی که حتما این مجموعه باید در مناسبتی خاص روی آنتن برود، قطعاً وقتی فیلم یا برنامه‌های خوب متفاوتی روبه‌رو می‌شویم و تعدادی اثر در یک

تنگ‌نظری در ممیزی، آفت سریال‌های مناسبتی

موضوعات داشته باشد، ساخت آثاری تلویزیونی در حوزه سربال‌ها فارغ از آنکه می‌تواند جنبه سرگرمی داشته باشد، رویکردی آگاهی‌بخش به خود می‌گیرد و از این‌رو می‌تواند نگاه غالب جامعه را به بدنه همان جامعه القا کند. این وجه سرگرمی در شبویه اجرای خود در بخش سریال‌سازی در روزهای ابتدایی خود کارکردی بیرونی داشت و مجموعه‌سازان تلویزیونی با استفاده از نمادهای بیرونی و المان‌های تصویری، رویکردی تبلیغاتی را در آثار خود پیش می‌گرفتند. برای مثال، در ایام ماه محرم با تعریف قصه‌هایی حول یک تکیه عزاداری و استفاده از نماد خیر و شر تلاش می‌کردند نگاه پیام‌رسان تلویزیون، کارکردی تبلیغاتی به خود بگیرد و مخاطب همه آنچه را که باید از محرم درک کند در لایه بیرونی آن جست‌وجو کند. این رویکرد با توجه به کسب تجربه‌های بیشتر در تلویزیون به روندی متعالی تبدیل شد و از مقطعی به بعد تلاش کردند با ساخت آثاری با مضامین برگرفته از ایام ماه محرم به جای شیوه مستقیم، از تصویرسازی و پیام‌رسانی غیرمستقیم در ترویج فرهنگ عاشورایی استفاده کنند. مثال خوب و بارز آن سریال «وفا» ساخته محمدحسین لطیفی است که فیلم‌ساز با استفاده از قصه‌ای امروزی در دنیای امروز به دنبال خیر و شر زمانه خود بود و نمادسازی‌های درون سریال نه آنگنان غیرمنطقی و نه آنگنان بیرونی توانست مخاطب را با خود همراه کند.

مدت زمان با نگاه‌ها و فیلم‌نامه‌های متفاوت ساخته می‌شود، می‌توان از بین آنها سریالی را که تقارن بهتری با مناسبتی خاص دارد برای پخش در همان زمان انتخاب کرد. سال‌ها پیش فیلم «زمین آسمانی» را ساختم، فیلمی که واژه مناسبتی نداشت، اما سال‌هاست که این فیلم در عید قربان از تلویزیون پخش می‌شود. آن زمان که ساخت این فیلم را آغاز کردم، با این نیت همراه نبود که فیلمی مناسبتی می‌سازم، مضمون و ماهیت خود اثر اهمیت داشت، فیلمی سینمایی بود و فارابی آن را تولید کرده بود و هیچ ارتباطی با تلویزیون نداشت، با این شرایط تلویزیون چون سریال را مناسب پخش در این مناسبت می‌دانند آن را پخش می‌کند و بار مقصودم این است که بهتر است پیش از ساخت عنوان مناسبتی به سریالی داده نشود. در بین کارهایی که کارگردانی کرده‌ام، سریال «سربداران» هم از جمله سریال‌هایی است که نمی‌توان آن را جزء سریال‌های مناسبتی دسته‌بندی کرد و با چنین رویکردی نیز ساخته نشده است، اما می‌بینید که کُشگاه از تلویزیون حتی

در مناسبت‌های مختلف پخش می‌شود و سریال‌های خوب دیگری که در تلویزیون ما ساخته شده است؛ مثل سریال «امام علی(ع)» و... که آن قدر کیفیت و ساختار خوبی دارند که هر زمان پخش شوند، مخاطبان بسیاری دارند. با توجه به تجربه شخصی خودم در سریال‌سازی، می‌توانم بگویم بهتر است مدیران تلویزیون نگاهشان را نسبت به سریال‌های مناسبتی تغییر دهند. متأسفانه مدتی است که سریال‌های ماهواره‌ای مخاطبان زیادی پیدا کرده‌اند و آن قدر قدرت نفوذشان بالاست که برخی خانواده‌ها حتی ساعات دید و بازدید و میهمانی‌رختشان را هم با پخش این سریال‌ها هماهنگ می‌کنند! این اتفاق از جهاتی قابل‌اعتناست و تلنگری است که باید به فکر مخاطب تلویزیون بود و راه‌حل‌های تازه‌ای برای کیفیت برنامه‌سازی پیدا کرد. شاید بهترین راه‌حل ممکن در این‌میان، این است که نگاهمان به این مقوله بیشتر فرهنگی و هنری باشد تا سیاسی، با ساخت برنامه‌هایی که تکیه آنها بیشتر روی کیفیت و خلاقیت است، می‌توان مخاطبان بیشتری را متوجه رسانه ملی کرد.

روزنامه شرق

دوشنبه • ۱۹ مهر ۱۳۹۵ • سال چهاردهم • شماره ۲۷۰۲ • ۹

روزنه آبی

دومین همایش

«کودکان، هنر، آج‌آی‌وی/ایدز» برگزار می‌شود

شرق: با اثر زنده‌یاد «عباس کیارستمی» و هنرمندان سرشناس حوزه هنرهای تجسمی ایران، دومین همایش «کودکان، هنر، آج‌آی‌وی/ایدز» با دبیری «فرزاد توحیدی» در گالری پردیس سینمایی ملت تهران برگزار می‌شود.

فرزاد توحیدی دبیر همایش «کودکان، هنر، آج‌آی‌وی/ایدز» HIV/Aids و عضو شورای سیاست‌گذاری این همایش، یادداشتی کوتاه را به رشته تحریر درآورده که در آن آمده است: «کشورهای جهان متعدد شده‌اند سال ۲۰۳۰ پایان اپیدمی ایدز باشد. این تعهد فراتر از تعهدی دولتی، تعهدی است اجتماعی که هر فرد به سهم خود باید در این راه بکوشد. چالش جهانی کنترل ایدز، فقط از راه همکاری‌های بین‌المللی، کوشش دولت‌ها، فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد و افزایش آگاهی شهروندان به‌نمر خواهد رسید. با این اندیشه در سال ۱۳۹۴ اولین همایش را با عنوان «کودکان، سینما، آج‌آی‌وی / ایدز» در خانه سینما برگزار کردیم. دومین همایش، با نگاهی گسترده‌تر و همه‌جانبه‌تر برگزار خواهد شد. عواید حاصل از فروش آثار به سازمان‌های مردم‌نهاد که از کودکان و زنان سرپرست خانوار که با آج‌آی‌وی/ ایدز زندگی می‌کنند، اختصاص خواهد یافت. هم‌راهی شما در این راه شریک‌شدن در راه پایان‌دادن به اپیدمی ایدز است.»

دومین همایش «کودکان، هنر، آج‌آی‌وی/ ایدز» با دبیری «فرزاد توحیدی» و دبیر اجرایی «مونا زاهد» و همچنین «کتایون مقدم»، دبیر هنری بخش نمایشگاه هنرهای تجسمی، از سوی انجمن مستندسازان سینمای ایران و با همراهی وزارت بهداشت و آموزش پزشکی، صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، انجمن مردم‌نهاد اهسا، مؤسسه تصویر شهر، گالری پردیس ملت و همچنین خانه سینما در روزهای ۳۰ مهر تا ۱۴ آبان سال جاری در گالری پردیس سینمایی ملت در تهران برگزار می‌شود.

دکتر غلامرضا کاظمی‌دیان، رئیس انجمن روابطعمومی ایران، رئیس شورای سیاست‌گذاری دومین همایش «کودکان، هنر، آج‌آی‌وی/ ایدز» را برعهده دارد و اعضای شورای سیاست‌گذاری این همایش نیز عبارت‌اند از: دکتر مهدی گویا (مدیرکل اداره بیماری‌های واگیر)، دکتر مینو محرز (رئیس مرکز تحقیقات ایدز)، دکتر نسرین کازرانی (رئیس اداره ایدز)، دکتر پونه رحیمی (رئیس بخش عفونی انسیتیتو پاستور ایران)، دکترامیر روشن (مدیر مسئول انتشارات «مکت نظر»)، رضا میرکریمی (کارگردان و تهیه‌کننده سینما و مدیرعامل سابق خانه سینما)، مهتاب کرامتی (بازیگر و سفیر حسن‌نیت یونیسف) و فرزاد توحیدی (کارگردان و نایب‌رئیس انجمن مستندسازان ایران) هستند.

در نمایشگاه آثار هنرهای تجسمی به نفع کودکان مبتلا به اچ‌آی‌وی/ ایدز، یک قطعه عکس چاپ دیجیتال در اندازه ۶۰×۹۰ در سال ۱۳۷۹ اثر سیف‌الله صمدیان از پشت صحنه فیلم ABC آفریقا» به کارگردانی زنده‌یاد «عباس کیارستمی» به سفارش سازمان ملل برای نجات دو میلیون کودک قربانی اچ‌آی‌وی/ ایدز در اوگاندا به نمایش گذاشته خواهد شد؛ و اسامی دیگر هنرمندان نمایشگاه

«کودکان، هنر، آج‌آی‌وی/ ایدز» عبارت‌اند از: ایرج اسکندری، آریا اقبال، مرتضی اسدی، علیرضا اساتلو، فرح اصولی، بابک اطمینانی، ف. اخلاقی، سیروس آقاخانی، رضا افسری، یعقوب امدادیان، آرمان استپانیان، فریدون امیدی، محمدعلی بنی‌اسدی، مهناز سپیخانی، آنه محمدناتاری، مجتبی تاجیک، جمشید حقیقت‌شناس، ابراهیم حقیقی، محمد حمزه‌ای، محمد خلیلی، رضا خیاطان، بهروز دارش، علی ذاکری، مصطفی دشتی، لیلی درخشانی، مهشید رحیم‌تبریزی، سیف‌الله صمدیان، هادی روشن‌ضمیر، عزیز ساعتی، علی‌رضا سعادتمند، گیلزا سینایی، فرح ابوالقاسم، رزیتا شرف‌جهان، طاهر شیخ‌الحکما، بهزاد شیشه‌گران، حامد صحیحی، سعید صادقی، ترانه صادقیان، سیدمحمد بهشتی، امیر عابدی، مینا غازیانی، جاسم غضبان‌پور، هادی فدوی، علی فرامرزی، نیلوفر قادری‌نژاد، شادی قدیریان، بهنام کامرانی، حمیدرضا کرمی، عباس کیارستمی، بابک گرمچی، کورش گلزاری، رضا لواساتی، حسین ماهر، میترحاسنی، بهروز مسلمیان، معصومه مظفری، منوچهر معتبر، کتایون مقدم، نازیلا مقدم، الهه مقدمی، مینا نادری، کاوه نجم‌آبادی، امین نورانی، علی ندایی، رضا هدایت و داور یوسنی هستند.

نمایشگاه آثار هنرهای تجسمی به نفع کودکان مبتلا به اچ‌آی‌وی/ ایدز، در روزهای ۳۰ مهر الی ۱۴ آبان در گالری پردیس سینمایی ملت برپا می‌شود و برنامه‌های این همایش در روز جمعه هفتم آبان در ساعت پنج الی هفت برگزار می‌شود که برنامه‌های متنوعی برای کودکان و بزرگسالان در آن گنجانده شده است؛ از جمله موسیقی زنده، نمایش فیلم‌های کوتاه درباره اچ‌آی‌وی/ ایدز، پرده‌خوانی درباره اچ‌آی‌وی/ ایدز در روز همایش، اجرای نقاشی دیواری برای کودکان در روز همایش و نمایش فیلم سینمایی «اسما» درباره اچ‌آی‌وی/ ایدز بعد از برگزاری همایش.

زوم

شبکه مستند

در ایام محرم

شرق: هم‌زمان با آغاز دهه اول محرم، شبکه مستند، ویژه‌برنامه‌هایی را آماده پخش کرده که به صورت روزانه روی آنتن می‌روند.

مجموعه مستند داستانی «میراث مرثیه»، به تهیه‌کنندگی سیدمازیا هاشمی و کارگردانی مهدی زنگنه با روایت هنرمندانی همچون ثریا قاسمی، رویا تیموریان، سیاوش طهمورث، محمدرضا علیمردانی، دکتر محمود عزیزی، نیما رئیسی و مجید آقاکریمی تهیه و تولید شده است و در هر قسمت به زندگی و آثار یکی از شخصیت‌های تأثیرگذار تاریخ عزاداری مردم ایران که تأثیر بسزایی در آداب و رسوم عزاداری مردم در ایام محرم داشته‌اند می‌پردازد.

حاج‌اکبر ناظم، کربلایی‌محمود بهجت، سیدمهدی قوام، شیخ‌رضا سراج، میرزااحسین بابا، مشکین، حاج‌مرزوق حائری، مستشم کاشانی، عمان سامانی، مرحوم احمد شمشیری، مرحوم حجت‌الاسلام محمدتقی فلسفی، مرحوم محمد علامه، مرحوم احمد داجو، مرحوم نادعلی کربلایی، مرحوم آرام دل، مرحوم سیدمحمد کوثری و مرحوم شاحسین بهاری از جمله این شخصیت‌ها هستند. «میراث مرثیه» در ۱۵ قسمت ۵۰ دقیقه‌ای، از یکشنبه ۱۱ مهر هر شب ساعت ۲۰ از شبکه مستند ساعت ۱۵ بازپخش می‌شود. مستند «سیدطاهر» از دیگر برنامه‌هایی است که برای پخش از این شبکه در نظر گرفته شده است. این مستند درباره روحانی پاکستانی مقیم آمریکاست که هر ماه برای اجرای پنج روز برنامه زنده در حرم امام حسین (ع) از کالیفرنیا به کربلا می‌رود. این برنامه جمعه ۲۳ مهر ساعت ۱۷ برای پخش در نظر گرفته شده است. «عشق نامه» برنامه‌ای به کارگردانی حنیف شهربراد است که به استفاده از موسیقی سنتی ایرانی و با صدای صادق شیخ‌زاده و مجتبی فضیلت‌خواه به روایت روزهای مختلف محرم می‌پردازد. این مجموعه در ایام محرم پس از آذان مغرب در هشت قسمت روی آنتن می‌رود.

شبکه مستند همچنین مستندهای تک‌قسمتی را نیز آماده پخش کرده که از شنبه ۱۷ مهر هرروز ساعت ۱۸:۳۰ روی آنتن می‌روند.

از جمله این مستندها به ترتیب پخش می‌توان به «ساوادیکا» با موضوع عزاداری شیعیان در تایلند، «مهاجران حسینی» درباره عزاداری مهاجران افغانستانی در هیات زید شهید در شهر مشهد، «من اینجا هنوز دلتکم» درباره محمد باقری که پس از سرنگونی صدام برای پروژه بازسازی حرم زامنه به کربلا می‌آید، «داستان حضرت عباس» با تصاویری از عزاداری و سقاشدن عزاداران و روایت داستانی درباره حضرت عباس (ع)، «رستاخیز» با به‌تصویرکشیدن عزاداری شیعیان در کربلا با روایتی از شهید مرتضی آوینی، «عزاداری در ترکیه» با محوریت تبعید امام(ره) به ترکیه و تأثیر حضور ایشان در ایام محرم در این کشور و «حاج‌مرزوق» زندگی‌نامه مرحوم مرزوق، پدر مداحی مدرن ایران، اشاره کرد.

محمدعلی نجفی کارگردان

سربال‌سازی در تلویزیون شمایل خاص خودش را دارد. تصور می‌کنم زمانی که به مخاطب ذهنیت می‌دهیم و مثلاً واژه‌هایی مثل سربال‌های مناسبتی را عنوان می‌کنیم و برخی مجموعه‌ها با این عناوین معرفی می‌شوند، خودبه‌خود به مخاطب چنین حسی منتقل می‌شود که کیفیت در این‌گونه سریال‌ها خیلی اهمیت ندارد و چیزی که در این‌میان اهمیت دارد، مضمونی است که با مناسبت پیش‌رو هم‌خوانی داشته باشد. به‌عنوان کارگردان و کسی که در تلویزیون کار کرده است، با این عناوین آشنایی دارم. خاطرم هست زمانی که سریال «زمان شوریدگی» را ساختم، با وجود اینکه متن خوبی داشتم، اما بعد از اتمام کار خیلی از حاصلش راضی نبودم، شرایط پخش در تلویزیون

علی نعیمی منتقد

روند ساخت سریال‌های مناسبتی در تلویزیون از آنجایی شکل گرفت که رسانه ملی احساس کرد در ایام ویژه سال مانند ماه مبارک رمضان یا عید نوروز و ماه محرم نیاز دارد مخاطبان را ضمن آنکه به قصد سرگرمی پای تلویزیون می‌نشانند، بتواند متناسب با ایامی که در پیش دارد، موضوعاتی را مطرح کند که نگاه حساس جریان‌های خاص را مستقیم و غیرمستقیم به سمت خود معطوف کند، در واقع تلویزیون با اجرای شیوه مجموعه‌های مناسبتی سعی کرد سیاستی را در پیش بگیرد که خود را از فضای معمول جامعه جدا نداند و راه انفعال را در پیش نگیرد. شاید اوج این اتفاق در ابتدای دهه ۸۰ بیشتر به چشم می‌آمد. هم‌زمانی عید نوروز با آغاز ماه محرم و عزاداری سالار شهیدان موجب شد تلویزیون دست به ابتکاری دوسویه بزند و با ساخت آثاری ترکیبی، سربال‌هایی با «تنگ ماهی قرمز» و «پرچم مشکی عزا» بسازد. مناسبتی‌سازی در تلویزیون رویکردی رسانه‌ای دارد، یعنی آنجایی که نقش تلویزیون به مثابه یک رسانه فراکیر سعی می‌کند نگاه جامع‌الاطراف به

